

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

10. An opinio speculativè probabilis semper in praxi tuto complecti
possit? Ex p. 2. t. 13. r. 12.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76432](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76432)

motio apprehenso. Quapropter communis est Do-
 ctorum sensus, multa esse speculatiue, & metaphysice
 probabilia, & possibilia, quae in praxi & improbabilia,
 & impossibilia sunt. Quod infinitis exemplis potest
 demonstrari.] Huiusque Marchant. Vnde, licet ratio-
 nes pro affirmatiua sententia Sancij, magni sint
 ponderis, tamen negatiuae adhaesit etiam sapientissimi-
 mus Quiedo in part. 2. tract. 5. contr. 3. punct. 1. n. 10.
 sic asserens: [Cum passim apud Authores reperitur,
 rem aliquam speculatiue esse probabilem: in praxi tamen
 amplectendam non esse, vel in praxi probabilem
 non esse; videndum est, quid Authores significare in-
 tendunt, dum admissa probabilitate speculatiua, practi-
 cam negant. Credo ego significare velle, talem
 actionem, praecise attenda sua natura simplicitate, &
 absolute, vndequaue in omni genere licitam esse;
 non posse tamen reduci ad praxim, quia moraliter
 impossibile est, vel valde difficile exerceri cum eisdem
 circumstantiis, quibus licita censetur, & sine aliis, ra-
 tiones quarum vitietur. Sic de nonnullis tactibus as-
 serunt Doctores, habitis propter delectationem, quae
 praecise refultat ex temperamento primatum qualita-
 tum eiusdem rationis cum his, qui sunt in aliis cor-
 poribus inanimatis veneratoris non esse, & ita non habere
 malitiam lethalem. Verumtamen, qui tales tactus
 raro, aut nunquam sunt praecise propter talem delecta-
 tionem, cuius signum est non ita fieri in rebus, ex
 quibus nulla alia delectatio potest capi; practice im-
 probabile est, tales tactus non habere lethalem mali-
 tiam. Similiter potest dici res, quae praedicto modo
 probabiliter licita iudicatur, practice nullo modo proba-
 bilis propter annexum periculum; dicitur enim specu-
 latiue probabilis periculo secluso; in re tamen nun-
 quam talis res sine illo periculo continget: quia ex se
 magnam vim habet ad inclinandam voluntatem ad
 prauum affectum. Similiter id, quod est speculatiue
 probabile ratione scandali, quia nunquam sine scandalo,
 aut saltem sine illius periculo fieri potest, practice im-
 probabile dicitur. Quae praecipue locum habent in
 his, quae pertinent ad castitatem, in quibus facile dilabatur
 homo ad maiora, dum minora sibi permittit;
 & in materia de contractibus, in quibus vitium frequen-
 ter palliatur externis actionibus, quae secundum se
 licite apparent. Propter haec, aut alia extrinseca pote-
 rit id, quod speculatiue probabile est, attenda sua in-
 trinseca natura, fieri practice improbabile; rem autem
 speculatiue probabilem, attenda illius natura, & practi-
 ce improbabilem, nullo alio extrinseco attendo ego
 non percipio; & in hoc sensu credo recte docuisse
 Joannem Sanchez, omnem opinionem speculatiue
 probabilem in re morali, practice probabilem esse:
 quia in hac materia speculatio ordinatur ad praxim, &
 praxis regula est speculatio.] Hae omnia Quiedo,
 ubi supra, satis quotidiana, & practabilia, atque ideo
 maxime notanda.

3. Et post haec scripta inueni, praeter Doctores ci-
 tatos, negatiuam sententiam contra Sancium docere
 etiam Ioseph. Rocafull. in praxi Theolog. moral. tom.
 2. part. 3. lib. 1. cap. 5. num. 41. Quia ait ille, sicut
 quando aliquid secundum se speculatiue est, vel dubi-
 um, vel non probabile; potest tamen quis quoad
 praxim propter aliquas circumstantias illud iudicare
 probabile: v. g. speculatiue considerando, non appa-
 ret probabile, hominem innocentem esse damnandum;
 & tamen Iudex propter scientiam publicam,
 quae est secundum allegata, & probata, hominem,
 quem priuata scientia scit ipse certo esse innocentem,
 potest probabiliter condemnare: ergo pariter fieri
 poterit, vt aliquid appareat speculatiue probabile,
 quod tamen practice non sit probabile: non enim
 semper practice opinionis probabilitas, ex probabili-
 tate opinionis speculatiuae desumenda est, habet siqui-

dem ipsa praxis quaedam incommoda vitare in exe-
 cutione se se offerentia, quae tamen, dum opinio in-
 tra limites speculationis manet, non occurrunt. Ex
 quo colligitur contra Sancium, facile percipi posse,
 opinionem speculatiue probabilem posse esse non pra-
 ctice probabilem: licet enim opinio practica regula-
 riter pendeat ab opinione speculatiua sibi correspon-
 dente, tanquam a causa; tamen cum non attingantur
 per speculationem, nisi ea, quae ad rem secundum se
 pertinent, & non quae ex variis circumstantiis exe-
 cutionem talis opinionis comitantur; proinde non
 in omni euentu speculatiua opinio probabilis intra li-
 mites opinionis speculatiuae, est causa probabilitatis
 opinionis praedictae; sed haec ex aliis principiis pen-
 dere potest.] Itaque ex his omnibus apparet, quaestio-
 nem in hac Resoluitioe positam, magnos pro negatiua,
 & affirmatiua sententia patronos habere.

RESOL. X.

An opinio speculatiue probabilis semper in praxi tuto
 amplecti possit? Ex part. 2. tr. 13. Ref. 12.

§. 1. Aliqui negatiue respondent, vt patet ex sup. hoc in
 multis exemplis. Ideo Sanchez de matrim. lib. 7. disp. 7. licet asserat, foeminas quinquagenarias a
 ieiunio liberatas esse, addit tamen, hanc sententiam spe-
 culatiue esse probabilem, non autem tutam in praxi.
 Sed alter Sanchez in selectis, disp. 54. num. 11. im-
 pugnat hanc sententiam, eo quod intelligibile vide-
 tur, aliquam opinionem esse speculatiue probabilem,
 & in praxi tuto amplecti non posse: probabilitas nam-
 que practica a speculatiua differt, tanquam effectus a
 causa: id enim, quod quis opere exequitur iuste
 vel iniuste, ab eo nascitur, quod scilicet speculatiue
 iudicauit posse agi licite, vel illicite. Qui ergo arbi-
 tratur speculatiue aliquid licite operari se posse, pro-
 pter rationes probabiles id tuto executioni mandare
 poterit, alias nihil operabitur, nec alicuius fructus,
 siue momenti, erit illa speculatio probabilis, si ad opus
 esset impedita, & aequae comparari posse, speculati-
 uam opinionem habentem, & pertimescentem opera-
 ri practice ex ea, Tantalo, poma, & aquam ad labia
 propere habenti, impedimento tamen eis vti, siue frui.
 Ita Sancius, aduersus Sanchez. Sed an probabiliter,
 remitto me iudicio aliorum.

RESOL. XI.

An sit probabilis opinio aliquorum asserentium Equites
 Ierosolymis non esse vere Religiosos?
 Et an virtute Cruciate possit commutari votum Religio-
 nis D. Iacobi, Calatravae, Alcantarae, non tamen Reli-
 gionis D. Ioannis?
 Et notatur Equites D. Iacobi, Alcantarae, Calatravae non
 esse vere Religiosos.
 Et docetur legatum relictum sub conditione, si aliquis
 efficiatur Religiosus, posse consequi, si aliquis efficiatur
 Eques Militaris. Ex part. 11. tract. 4. & Misc. 4.
 Ref. 33.

§. 1. Saepius calanum sumpsit in meis operibus pro
 defensione dictorum Equitum, & nunc denuo
 libentissime sumo; & affirmatiue ad dubium propo-
 situm respondet Marcus Vidal in Arca Theol. moral. tit. 5. & in t. 4.
 de iudice Inquis. 4. num. 24. vbi sic ait, Aduertendum
 tamen haec omnia affirmata, & probata in hac secunda
 nostra conclusione esse probabilia, & in conscientia
 pura, supposita tamen alia probabili opinione, quod
 Equites Hierosolymitani non sint vere Religiosi: af-
 firmant